

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**УНІВЕРСИТЕТСКА БІБЛІОТЕКА:
СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНИХ
ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

20 листопада 2025 року

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека*

Миколаїв–НУК–2025

ОРГАНІЗАТОРИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Наукова бібліотека

**Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.
Претензії до організаторів не приймаються.**

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Університетська бібліотека: сучасний формат освітньо-наукової діяльності в період глобальних викликів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20 листоп. 2025 р. – Миколаїв : НУК, 2025.

До збірки матеріалів конференції увійшли доповіді та виступи з нагальних питань діяльності бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО), а саме: функціонування університетських бібліотек в умовах війни; розвиток теорії інтелекту в сучасних умовах обробки великих даних; зарубіжні практики впровадження управління дослідними даними в університетських бібліотеках; роль бібліотеки у формуванні навичок інформаційної, медійної та цифрової грамотності; використання управлінського потенціалу в бібліотеці для забезпечення освітнього і наукового процесів ЗВО під час війни; роль університетської бібліотеки у впровадженні інструментів штучного інтелекту (ШІ) в освітній і науковій діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності; формування політики використання ШІ в освітньому процесі; форми співпраці музеїв і бібліотек ЗВО.

УДК 027.7

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

© Наукова бібліотека Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова, 2025

З М І С Т

БЄЛОДЄД О. В. Наукові пріоритети в роботі Наукової бібліотеки університету	5
БІЛОНОЖКО К. С. Університетська бібліотека, академічна доброчесність і штучний інтелект: формування політики використання ШІ в освітньому процесі	11
ДМИТРИЧЕВА В. І. Роль бібліотеки у формуванні навичок інформаційної, медійної та цифрової грамотності громадян	14
КАРТУЗОВ К. М. Використання цифрових ресурсів державних архівів у викладанні гуманітарних дисциплін на прикладі фонду «Канцелярія Миколаївського військового губернатора».....	19
КИРИЧОК І. В., БАБАК Т. О., КРАСЮКОВА О. О. Університетська бібліотека як простір психосоціальної підтримки: зарубіжний та вітчизняний досвід	24
КОСТИРКО Т. М. Трансформація університетської бібліотеки: досвід минулого та виклики майбутнього.....	40
КУЛИК Є. В. Інституційна модель відкритої науки: політики, сервіси та впровадження .	47
КУЗНЕЦОВА І. В. Бібліотечна діяльність крізь призму соціокультурних змін.....	53
МАТВІЄНКО О. Б. Використання мовних моделей штучного інтелекту в роботі університетської бібліотеки	63
МОЛЧАНОВА С. А.,	66
МАЦЕЙ О. О. Інклюзивність і життєстійкість: важливі орієнтири університетських бібліотек.....	67
СІМОНЕНКО Н. Є. Популяризація науки засобами бібліотеки закладу вищої освіти.....	73
СТЕЦЕНКО Н. С. Університетська бібліотека – скарбниця знань і простір еколого-правового просвітництва	78
ТЕЛЬПИШ О. А. Роль Наукової бібліотеки університету в реалізації завдань патріотичного виховання молоді (з досвіду роботи).....	84
ХАЄЦЬКИЙ О. П. Бібліотеки та музеї закладів вищої освіти: форми співпраці	93
ЦОКАЛО О. О., ТКАЧЕНКО Д. В. Роль бібліотеки МНАУ у впровадженні інструментів штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності	99
ШАМРАЙ-ЯБЛОНСЬКА Н. А. Слово як зброя: книги про війну та суспільна потреба бібліотек говорити про них	109
ШАРОНОВА Н. В., ВОРЖЕВІТІНА А. І. Розвиток теорії інтелекту в сучасних умовах обробки великих даних.....	114
ШЕМАЄВ О. О. Фонди університетських бібліотек як елемент формування та збереження документальної спадщини промоції здоров'я в Україні.....	118
ШЕМАЄВА Г. В. Зарубіжні практики впровадження RDM в університетських бібліотеках	124

nauk iz derzhavnoho upravlinnia" (Vol. 5(19), pp. 630-634). Kyiv. <https://surl.li/hivrid> [in Ukrainian].

Telpysh Olena,

Head of the Service Department of the Scientific Library of
the Admiral Makarov National University
of Shipbuilding

THE ROLE OF THE UNIVERSITY SCIENTIFIC LIBRARY IN THE IMPLEMENTATION OF THE TASKS OF PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH (FROM WORK EXPERIENCE)

Abstract. *The proposed article considers the issues of implementing the tasks of patriotic education in the Scientific Library of the Admiral Makarov Naval University and highlights the experience of the service department of the V. O. Sukhomlynsky Educational and Scientific Pedagogical Institute for youth education.*

The main tasks and directions of socio-cultural work are revealed. The library is identified as an information center for implementing the tasks of patriotic education of youth.

Keywords: university research library, national-patriotic education, war, youth, studying at a higher education institution, local history activities, information support, indexes, socio-cultural activities.

УДК 027.7:069

Хасцький О. П.,
канд. іст. наук, доцент,
директор музею ННПІ ім. В. О. Сухомлинського
НУК ім. адм. Макарова,
м. Миколаїв, Україна,
aleks-khaetsky@ukr.net

БІБЛІОТЕКИ ТА МУЗЕЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ФОРМИ СПІВПРАЦІ

Анотація. *У статті розглянуто актуальні питання співпраці бібліотек та музеїв закладів вищої освіти в умовах глобальних викликів на прикладі музею Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова та Наукової бібліотеки університету. Особливу увагу приділено найбільш перспективним формам співпраці: у використанні колекцій і ресурсів, проведенні наукових та освітніх заходів, віртуальних виставок та екскурсій, підготовці досліджень з історії університету.*

Ключові слова: глобальні виклики, Україна, університети Миколаєва, музеї та бібліотеки, форми співпраці.

У часи глобальних викликів зростає роль бібліотек та музеїв у вирішенні найгостріших проблем людства. Адже ці осередки культури мають особливо велике значення у збереженні культурної спадщини та історичної пам'яті. Своєю діяльністю вони

сприяють подальшому прогресу суспільства на основі врахування історичних уроків минулого. А відтак зростає і роль співпраці між ними, що обумовлено спільними цілями, завданнями та особливостями діяльності, а також спільними проблемами, які ускладнюють їх роботу і потребують невідкладного вирішення. У повній мірі це стосується і вітчизняних музеїв і бібліотек закладів вищої освіти, які мають свою специфіку і покликані сприяти підготовці кваліфікованих фахівців.

Окремі аспекти співпраці бібліотек та музеїв вітчизняних закладів вищої освіти (ЗВО) вже розглядались українськими дослідниками [2, 6, 7]. Однак потребує подальшого вивчення та узагальнення новий регіональний досвід цієї співпраці, набутий бібліотечними та музейними працівниками в умовах сучасних глобальних викликів.

У даній статті поставлено за мету проаналізувати форми співпраці музею Навчально-наукового педагогічного інституту ім. В. О. Сухомлинського НУК ім. адм. Макарова (ННПІ НУК) та Наукової бібліотеки університету у збереженні культурних цінностей та сприянні удосконаленню підготовки фахівців в сучасних умовах.

Співпраця університетських музеїв та бібліотек ґрунтується на спільних завданнях та схожих формах діяльності. В умовах глобальних викликів сучасності напрямки і форми цієї співпраці потребують корегування з урахуванням регіональних особливостей і накопиченого раніш досвіду.

Заслуговує на увагу досвід співпраці музеїв та бібліотек ЗВО Миколаєва. Перший музей при закладі вищої освіти в місті був створений у середині 20-х років минулого століття при Інституті народної освіти. На той час у навчальному закладі вже працювала бібліотека, основи якої були закладені ще у заснованому в 1913 році Миколаївському учительському інституті.

У 1925 р. штат музею при Миколаївському інституті народної освіти складався з трьох працівників. На базі музею проводились екскурсії, лабораторні заняття, читались лекції, працював гурток радіолюбителів. Музей відвідували не тільки студенти, а й робітники, військові, учні місцевих шкіл [3, с. 117]. Працівники музею користувались фондами інститутської бібліотеки. Однак по мірі укріплення тоталітарного режиму в країні місцева ініціатива по створенню музеїв обмежувалась. Невдовзі припинив свою діяльність і зазначений музей. Долю його колекцій простежити поки що не вдалося.

Значну роль у вихованні студентів та залученні їх до краєзнавчої роботи відіграв створений на початку 80-х років XX ст. до 70-річчя навчального закладу музей історії

Миколаївського державного педагогічного інституту. Фундатором та першим громадським директором музею І. С. Павліком, канд. іст. наук, доц. (1925–2003) було організовано пошукову роботу з участю студентів по вивченню історії інституту, збирання та облік музейних предметів, оформлення експозиції в окремому приміщенні. На базі музею проводились екскурсії та інші форми освітньо-масової роботи [3, с. 46].

Оновлена до 100-річчя навчального закладу експозиція Музею історії університету, відкриття якої відбулося 11 жовтня 2013 року, віддзеркалювала історію ЗВО від його заснування до сьогодення. Експозицію побудовано на основі хронологічного принципу за розділами: Нащадки освітянських традицій; Миколаївський учительський інститут; Миколаївський інститут народної освіти; Миколаївський інститут соціального виховання; Миколаївський державний педагогічний інститут; Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського (МНУ).

Справжньою реліквією музейної колекції є групова фотографія учнів та викладачів Миколаївського учительського інституту 1913 року. В експозиції та фондах представлені документи, фотографії, рукописні та друковані наукові праці викладачів, підручники, зразки навчального обладнання, нагороди та інші матеріали, що відображають різні аспекти розвитку навчального закладу [4].

Найбільш цінними у книжковій колекції музею є старі підручники першої половини ХХ ст., книги з ескібрами та написами авторів та дарувальників. У фондах музею зберігаються також комплекти газети «Педагог», що видавалася в університеті, а також окремі екземпляри місцевих газет з публікаціями про університет, його викладачів та випускників.

Крім музею історії університету, в МНУ ім. В. О. Сухомлинського було створено також Музей археології та етнографії, Музей педагогічної освіти Миколаївщини, Музей-лабораторію по впровадженню спадщини В. О. Сухомлинського, Музей бойової слави ім. Ю. О. Гриця (філія Музею історії університету), які діяли як єдиний університетський музейний комплекс.

До позамузейних об'єктів належить Сквер випускників, розташований у дворі головного корпусу на місці колишнього мальовничого старовинного садівництва Бель-Вю. У сквері розташована двоповерхова старовинна будівля, в якій у 1913 році розпочав свою діяльність Миколаївський учительський інститут (перебуває в аварійному стані).

Стаціонарна експозиція, тимчасові виставки та матеріали фондів музеїв університету були тісно пов'язані з навчальними програмами, використовувались в навчально-виховному процесі, при викладанні нормативних курсів, написанні дипломних робіт, проведенні навчальних та виробничих практик. На базі університетських музеїв проводились екскурсії, виставки народних ремесел, зустрічі з ветеранами університету та знаними земляками, а також інші форми масової просвітницької роботи, здійснювалась популяризація науково-педагогічних знань серед населення регіону.

Музей історії МНУ ім. В. О. Сухомлинського активно співпрацював з університетською бібліотекою. Зокрема, для експонування в музеї з фондів бібліотеки були передані деякі видання першої половини ХХ ст., які склали основу колекції підручників та методичних посібників. Багато книг надійшло від викладачів та випускників. Проводились спільні виставки, масові заходи. Плідною була співпраця при підготовці видань з історії університету, серії книг про викладачів та випускників навчального закладу [8].

Повномасштабна війна, розпочата агресором 24 лютого 2022 року, порушила звичний ритм університетського життя. Внаслідок кількох ворожих обстрілів були знищені та значно пошкоджені будівлі університету, навчальні меблі та обладнання, фонди бібліотеки та музеїв.

В Музеї історії університету були вибиті вікна, пошкоджений вітраж та деякі експонати. Приміщення було забруднене пилом. За короткий час було зроблено все можливе для відновлення роботи музею. Фонди музею поповнювались новими предметами, передусім пов'язаними з діяльністю університету під час повномасштабної війни, участю викладачів, студентів та випускників у захисті територіальної цілісності України та сприянні ЗСУ. Окрім стаціонарної експозиції, відвідувачам пропонувалось оглянути й тимчасові тематичні виставки, зокрема «Рік незламного поступу: МНУ імені В. О. Сухомлинського в умовах війни», «В. О. Сухомлинський та Миколаївщина (до 105-річчя від дня народження В. О. Сухомлинського)», «Вища історична освіта в університеті: шлях довжиною у 50 років».

Враховуючи специфіку роботи ЗВО в умовах військового стану, в музеї впроваджувались такі форми масової освітньої роботи, як проведення онлайн екскурсій, квестів, вебінарів тощо. Значний інтерес у відвідувачів викликали і позамузейні об'єкти, зокрема приведений у належний стан після ворожих обстрілів університетський сквер. Підтримувалась традиція проведення вересневих екскурсій для першокурсників з метою їх ознайомлення з історією та традиціями університету.

Восени 2023 року у зв'язку з труднощами функціонування начального закладу у пошкодженому ворожими обстрілами головному корпусі розпочалось перебазування підрозділів університету до корпусу № 11. Викладачі та співробітники перевозили меблі та обладнання, облаштовували кабінети на аудиторії. На новому місці була створена філія Музею історії університету, оскільки стаціонарну експозицію з об'єктивних причин довелося залишити в головному корпусі.

З початком повномасштабної війни співпраця музею з бібліотекою ускладнилась збитками, що були завдані ворожими обстрілами цим підрозділом, як і університету в цілому, переводом навчання студентів в онлайн-режим, обмеженим доступом працівників до основних бібліотечних та музейних фондів. Однак і в цих вкрай складних умовах працівники бібліотеки та музею продовжували виконувати свої обов'язки та співпрацювати у справі сприяння подальшому розвитку традицій педагогічної освіти.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України № 79 від 24.01.2024 р. відбувалась реорганізація МНУ ім. В. О. Сухомлинського, яка здійснювалась шляхом його приєднання до НУК ім. адм. Макарова [5]. Було створено Навчально-науковий педагогічний інститут ім. В. О. Сухомлинського НУК ім. адм. Макарова. При ньому працює музей, створений на базі колекцій музею історії МНУ ім. В. О. Сухомлинського.

Відкрилась перспектива для об'єднання ресурсів навчальних закладів у збереженні у місті педагогічної спеціальності і підготовці кваліфікованих фахівців для школи.

Знаменною подією для розвитку педагогічної спеціальності в НУК імені адмірала Макарова стало святкування 100-річчя від дня народження корифея педагогічної праці Миколаївщини професора Ю. О. Грицяя, яке відбулося наприкінці липня поточного року в Музеї Навчально-наукового педагогічного інституту ім. В. О. Сухомлинського НУК ім. адм. Макарова завдяки співпраці музею і бібліотеки.

До ювілейних урочистостей оформлено музейну виставку «Педагогічна поема Ю. О. Грицяя». Працівниками НБ НУК ім. адм. Макарова підготовлено біографічний нарис «З педагогікою в серці: Юрій Олександрович Грицай (до 100-річчя від дня народження)», який знайомить широкий загал читачів із життєвим і професійним шляхом педагога і вченого [1]. Попри складності військового стану та адаптації до нових умов діяльності співпраця працівників музею і бібліотеки триває.

Висновки.

1) В умовах глобальних викликів зростає роль творчої співпраці бібліотек і музеїв закладів вищої освіти, яка ґрунтується на спільних завданнях та особливостях діяльності. Така співпраця створює можливості для розробки спільних освітніх програм, які поєднують знання з різних наукових галузей, сприяє підготовці кваліфікованих фахівців.

2) Перспективними формами співпраці бібліотек і музеїв ЗВО є: спільне використання колекцій та ресурсів; проведення спільних наукових і освітніх заходів; спільна робота над створенням віртуальних виставок та проведенням віртуальних екскурсій; співпраця у підготовці досліджень з історії навчальних закладів.

3) Активізації співпраці університетських бібліотек і музеїв сприятиме покращення їх фінансування та оснащення, чітке визначення та закріплення правового статусу університетських музеїв, створення належних умов зберігання бібліотечних фондів та музейних колекцій.

Список використаної літератури

1. З педагогікою в серці: Юрій Олександрович Грицай (до 100-річчя від дня народження) : біографічний нарис / Наукова бібліотека НУК імені адмірала Макарова ; уклад. О. М. Кисиленко. – Миколаїв, 2025. – 12 с.

2. Костирко Т. Співпраця університетських музеїв та бібліотек для збереження культурної спадщини в умовах глобальних викликів. INFOTOPOS: актуальні питання сучасного інформологічного знання. 2024. № 1. С. 30–42. URL: <http://nti.khai.edu/ojs/index.php/infotop/article/view/2734> (дата звернення: 17.11.2025).

3. Миколаївський державний університет ім. В. О. Сухомлинського: віхи історії (1913–2008) / уклад.: В. Д. Будак, Л. В. Старовойт, О. М. Хаєцький та ін. – Миколаїв : Іліон, 2009. – 184 с.

4. Музей історії Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: путівник / уклад. О. П. Хаєцький. – Миколаїв, 2014.

5. Про реорганізацію Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Наказ МОН № 79 від 24.01.2024 року. URL: <https://osvita.ua/legislation/Visha/osvita/91333/> (дата звернення: 17.11.2025).

6. Хаєцький О. П. Музейний комплекс Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: історія створення та перспективи розвитку / О. П. Хаєцький // Університетські музеї: європейський досвід та українська практика : збірка праць

Міжнародної науково-практичної конференції, 6–7 жовт. 2011 р., м. Київ. – Ніжин, 2012. – С. 379–386.

7. Червоний Є. Сучасні бібліотечні та музейні практики. Співпраця бібліотек і музеїв Мелітопольщини як ресурс розвитку освіти дорослих / авт. кол. ; за заг. ред. С. Прийми. Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. С. 10–11. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/706875/1/Spivpracya%20bibliotek%20i%20muzeyiv%20Melitopols%20hchyny.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

8. Юрій Олександрович Грицай : бібліографічний покажчик / Наукова бібліотека МНУ імені В. О. Сухомлинського ; упоряд. С. С. Гордей. Миколаїв, 2018. – 50 с. – (Серія «Науковці МНУ імені В.О. Сухомлинського: історіографія персоналій ; вип. 2).

LIBRARIES AND MUSEUMS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS: FORMS OF COOPERATION

Abstract. *The article considers current issues of cooperation between libraries and museums of higher education institutions in the context of global challenges using the example of the museum of the V. O. Sukhomlynsky Educational and Scientific Pedagogical Institute of the Admiral Makarov National Shipbuilding University and the Scientific Library of the university. Particular attention is paid to the most promising forms of cooperation: in the use of collections and resources, holding scientific and educational events, virtual exhibitions and excursions, preparing research on the history of the university.*

Keywords: *global challenges, Ukraine, universities of Mykolaiv, museums and libraries, forms of cooperation.*

УДК 027.7

Цокало О. О.,
директорка бібліотеки,
<https://orcid.org/0000-0002-6335-5939>

Ткаченко Д. В.,
завідувач відділу інформаційних технологій
<https://orcid.org/0000-0002-8860-6845>

Бібліотека Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ МНАУ У ВПРОВАДЖЕННІ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ І НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ДОТРИМАННЯМ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ